

Embætti landlæknis fagnar 260 ára afmæli í skugga COVID-19

Alma D. Möller
landlæknir

Mikið mæddi á landlækni árið 1918 þegar spænska veikin gekk. Síðan þá hafa gengið minni faraldrar en ekkert í líkingu við það sem nú á sér stað þegar COVID-19 geisar.

Þann 18. mars árið 1760 var Bjarni Pálsson skipaður fyrsti landlæknirinn. Bjarna var minnst með myndarlegum hætti á liðnu vori þegar 300 ár voru liðin frá fæðingu hans. Hinum fyrsta landlækni var sett allitarlegt erindisbréf, þar sem honum var m.a. falin umsjón með heilbrigðismálum landsins, að veita sjúkum landsmönnum læknishjálp og kenna mönnum lækningar í því skyni að útskrifa þá sem fjórðungslækna á Íslandi. Landlæknir átti einnig að uppræða ljósmæður, vera lyfsali og sjá um sóttvarnir.

Síðan hefur mikið vatn runnið til sjávar og embættið vaxið og eflst, en þar vinna nú um 70 manns. Embætti landlæknis starfar í samræmi við lög um landlækni og lýðheilsu nr. 41/2007. Verkefni eru ærin og afar fjölbreytt en samkvæmt lögum er embættinu ætlað að stuðla að heilbrigði landsmanna og efla lýðheilsustarf í landinu. Í því sambandi er eitt af mikilvægum hlutverkum landlæknis að veita ráðherra og öðrum stjórnvöldum, fagfólki og almenningi, ráðgjöf og fræðslu um

málefni á verksviði embættisins.

Mikilvæg verkefni eru eftirlit með heilbrigðisþjónustu, heilbrigðisstarfsmönnum og lyfjaávisunum. Þá vinnur embættið að því með heilbrigðisráðuneytinu, öðrum stofnunum og heilbrigðisstarfsmönnum öllum að því að efla gæði og öryggi þjónustunnar og að vinna að framsangi Heilbrigðisstefnu. Embættið veitir starfsleyfi þeim 34 skráðu starfsstéttum sem hér eru og veitir leyfi til rekstrar, sinnir kvörtunum almennings vegna heilbrigðisþjónustu og vinnur úr alvarlegum atvikum. Æ mikilvægari þættir í starfi embættisins eru að safna og vinna upplýsingar um heilsufar og heilbrigðisþjónustu en brýnt er að ákvarðanir byggja á vönduðum gögnum auk þess að þróa og sinna

málefnum rafrænnar sjúkraskrár. Því eru gæði og öryggi í öndvegi í öllu starfi og rekstri embættisins. Fjölþætt vinna fer fram til að stuðla að bættri lýðheilsu og fer það starf meðal annars fram á vettvangi sveitarfélaga undir verkefninu Heilsuefandi samfélag.

Síðast en ekki síst ber embættið ábyrgð á framkvæmd sóttvarna. Þar starfar sóttvarnalæknir og samstarfsfólk í samræmi við sóttvarnalög nr. 19/1997. Þau lög eru skýr og fela sóttvarnalækni mikilvægt hlutverk í samfélaginu og heimildir til að bregðast við þeirri vö sem af far-söttum kann að stafa. Sóttvarnir hafa verið mikilvægur þáttur starfsins allt frá stofnun embættisins en á þeim tíma voru smitsjúkdómar tíðir og skæðir.

Mikið mæddi á landlækni árið 1918 þegar spænska veikin gekk. Síðan þá hafa gengið minni faraldrar en ekkert í líkingu við það sem nú á sér stað þegar COVID-19 geisar. Ástæða er til að hrósa sóttvarnalækni og hans fólki fyrir fúmlaus og fagleg vinnubrögð allt frá því að fregnir bárust af hinni nýju veiru í fyrri hluta janúar. Það er ætíð áhyggjuefni þegar faraldur áður óþekktur veiru kemur upp og því mikil vinna farið fram til undirbúnings því að takast á við það sem hugsanlega gæti gerst. Þótt linur séu farnar að skýrast er enn ekki að fullu ljóst hvert umfang faraldursins verður. Það gerir vinnu sóttvarnalæknis, og allra þeirra sem þurfa að bregðast við, flókna; óvissan er eina vissan

sagði fyrrverandi sóttvarnalæknir.

Sem stendur snýst áætlun sóttvarnalæknis um að fræða almenning um mikilvægi hreinlætis og sóttvarna, að greina smit snemma, einangra smitaða, rekja smit og setja í sóttkvi þá sem mögulega gætu verið smitaðir. Ofuráhersla er á að vernda þá sem eru í mestri áhættu við að veikjast mikið sem eru aldraðir og fólk með undirliggjandi sjúkdóma. Vitað er að 80% þeirra sem verða veikir fá væg einkenni, 10-15% veikjast nokkuð og 5-10% veikjast alvarlega. Það er hins vegar ekki ljóst hve stór hópur þjóðarinnar veikist eða hve stór hópur fær veiruna án þess að sýna nokkur einkenni. Hugsanlega geta margir veikst alvarlega og því er mikill viðbúnaður innan heilbrigðiskerfisins. Nú hefur verið gripið til samkomubanns sem ætlað er að hægja á útbreiðslu faraldursins þannig að heilbrigðiskerfið geti ráðið við þetta krefjandi verkefni.

Kæru landsmenn, hér hefur verið stiklað á stóru um hlutverk Embættis landlæknis og það flókna verkefni sem sóttvarnalæknir, allt starfsfólk embættisins og heilbrigðiskerfisins sem og þjóðin öll tekst nú á við. Þeim sem eru áhugasamir um sögu, hlutverk og starfsemi Embættis landlæknis er bent á vefinn landlaeknir.is. Það er ósk mín á þessum tímamótum að afmælisbarninu farnist vel og haldi áfram að vinna að heilsu og vellíðan landsmanna.